

Бояринцева М.Р.

Донецький національний університет економіки і торгівлі ім.Михайла Туган-

Барановського

Науковий керівник:

Кобзар І.М.

СТАН МОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

На сучасному етапі розвитку полікультурного середовища зростає значущість мовної культури як соціального, так й індивідуального явища, що в свою чергу дозволяє успішно релізувати процес комунікації між людьми. Безумовно, мова кожного народу має високу соціальну значущість і самоцінність, оскільки вона виконує роль своєрідного коду для збереження, транслювання та подальшого розвитку його національної культури.

Мовна культура - це частка загальної моральної культури особистості. Відсутність мовної культури свідчить насамперед про бездуховність людини. Сьогодні проблема мовної культури набуває, як ніколи, великого значення. Відбувається становлення України як самостійної держави, інтенсивно розвиваються міжнародні та міжособистісні зв'язки з різними країнами світу. З огляду на це визначальною стає для нашого суспільства проблема вміння спілкуватись як на офіційному, діловому, так і на чисто побутовому рівнях. Культура і мистецтво спілкування не самоціль, а дорожочинний здобуток людини. Це засіб духовного розвитку і вдосконалення особистості. Набуття людиною навичок культури спілкування розв'яже чимало проблему міжособистісних, міжнаціональних взаємостосунків, а також у суспільстві в цілому. Саме тому питання мовної культури особистості у українському суспільстві є актуальним сьогодні.

Метою роботи є визначення суті української мовної культури та відображення проблем, пов'язаних з її формуванням у сучасних умовах.

Під мовною культурою розуміється інтегративне утворення особистості, яке проявляється в її спроможності здійснювати ефективну комунікацію з іншими людьми на основі засвоєних нею мовних знань і вмінь, адекватного застосування відповідних невербальних сигналів. Культура усної чи писемної мови зростає по висхідній від орфографічно-пунктуаційної грамотності до стилістичної виразності та комунікативної доцільності, далі до комунікативної оптимальності і, нарешті, до мовної майстерності, яка базується на всіх ознаках попередніх рівнів мови і має свої додаткові ознаки - образність та творчість.

Культура мовлення людини є показником рівня освіченості, загальної культури особистості, національної самосвідомості, громадянської активності. Тому для формування мовної культури дуже важливо, щоб процес успішного мовного навчання одночасно супроводжувався мовним вихованням (цей момент досі не зреалізовано) і виробленням шляхетної мовної поведінки. При аналізі наукової літератури були виявлені різні аспекти проблеми формування мовної, зокрема

української мовної культури схарактеризовано в працях багатьох дослідників.

Так, загальнотеоретичні основи розвитку мовної культури розкрито в наукових доробках А. Вербицького, В. Виноградова, С. Ожегова, С. Рубінштейна, В. Сухомлинського та інших дослідників. Основні вимоги до здійснення професійної комунікації визначено в публікаціях Н. Бутенко, Н. Волкової, О. Гоїхмана, Т. Надєїної, В. Пасинок.

В Україні питання культури мови стояло й стоїть принципово інакше, ніж у національно „благополучних” суспільствах, бо його драматичним глом є багатостраждальна історія нашої мови взагалі, століття прямих заборон і переслідувань.

Як відомо, після проголошення незалежності України стало особливо очевидним, що серед складних наслідків трагічних подій в історії розвитку українського народу є наявність суттєвих культурних відмінностей між мешканцями різних регіонів України. Причому однією із найбільш гострих проблем, що проявили себе в перші роки існування молодого самостійної держави, стала мовна проблема, адже певна частина навіть етнічних українців не володіє вільно українською мовою.

Культура мовлення суспільства - це чи не найяскравіший показник стану його моральності, духовності, культури взагалі. Словесний бруд, що заповонив мовлення наших співгромадян, мовленнєвий примітивізм, вульгарщина – тривожні симптоми духовного нездоров'я народу. Експериментально доведено, що грубе слово, як негативний подразник, діє кілька секунд, але реакція на нього триває декілька годин і навіть днів. Важливо відзначити, що українська мова є не тільки рідною мовою для етнічних українців, даючи їм змогу долучитися до культурної спадщини свого народу, але й єдиною державною мовою на території нашої держави, що відображено в статті 10 Конституції України. Тому вільне володіння цією мовою є обов'язком кожного громадянина України. У світлі цього важливим завданням різних державних інституцій та органів влади в Україні є активна підтримка подальшого розвитку української мови, забезпечення оволодіння нею на гідному рівні всіма громадянами держави. Таке ж завдання постає і перед вітчизняними закладами освіти, але воно розповсюджується лише на молодь.

Важливо відзначити, що провідну роль в особистісному становленні молодого людини відіграє її рідна мова. Тому зазвичай саме за рівнем оволодіння людьми рідною мовою роблять висновок про сформованість чи, навпаки, несформованість у них мовної культури. Сучасний стан української мови в суспільстві бажає бути кращим, а змінити його здатна, крім державної підтримки української мови, лише цілеспрямована робота вчителів-словесників, викладачів, справжніх поціновувачів рідного слова. Визначну роль у цьому процесі має відіграти саме школа, яка повинна стати осередком формування високої мовної культури кожного громадянина України.

Мовна культура має ввійти у світоглядні орієнтації сучасної молодого людини. Цілеспрямованість на інтелектуальне зростання, творчий пошук, духовні устремління потребують від кожної молодого людини інтенсивного вивчення української державної мови, оволодіння лексиконом, виражальними засобами, тому що мова є і засобом інтелектуально-культурних досягнень, і способом їх презентації в суспільстві. Отже, кожна молода людина, зі шкільних років плануючи своє суспільне життя, дбаючи про

фахове зростання, досягнення певної кар'єри, мала б розробити для себе програму власного мовного вдосконалення. І цю потребу в ній треба виховувати.

Розглядаючи проблему виховання мовної культури сучасних українців, неможливо не відзначити застарілий стереотип, пов'язаний з середньою школою: мовної освіти, яку дає середня школа, має вистачати і на вищу школу, і на все життя. Це не є дійсністю. По-перше, середня школа не дає і навряд чи зможе давати оптимально якісну україномовну освіту. По-друге, сучасна людина не може жити запасом шкільних знань: мова змінюється і розвивається, та й особистість сучасної молодшої людини постійно змінюється і розвивається.

Задля того, щоб досягти виразності й багатства індивідуальної мови, необхідно:

- постійно збагачувати інтелект, удосконалювати мислення, не лінуватися думати, розширювати ерудицію;
- критично ставитися до власного мовлення, помічати свої мовні помилки, щоб потім уникати їх;
- пам'ятати про те, що гарно говорити — наш мовний обов'язок перед українським народом, перед історією;
- вважати одноманітне мовлення неестетичним, а бідність словника — ознакою поганого тону;
- читати, якщо не постійно, то хоча б періодично, українську класичну і сучасну літературу та публіцистику, пресу для того, щоб мати «на слуху» рівень розвитку сучасної української літературної мови;
- заучувати гарні зразки мовлення напам'ять.

Саме тому, молода людина має прагнути до самореалізації, інтелектуально-духовного зростання і вдосконалення, до самоадаптації і конкурентоздатності, а «слово об'єктивує думку, ставить її перед нами, служить тією справою, без якої неможливе самопізнання... Вчитись удосконалювати своє мовлення потрібно все життя.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що на ґрунті мови й конкретно-чуттєвого досвіду людина зростає як особистість. Той, хто прагне досягти успіху в житті, «створити себе», неодмінно має використати для цього можливості мови, культурного використання її. Якщо людина оволодіє мовою, вона оволодіє духовним началом свого народу, а значить – здатна йому служити, примножувати його матеріальні і культурні цінності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України
2. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення: навч. посіб. / Т.Б. Гриценко. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 111с.
3. Клещова О. Є., Кравчук О. М. Культура української мови: навч. посіб. / О. Є. Клещова, О. М. Кравчук. - Луганськ: ВЦ ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – 219 с.
4. Олійник О. Б. Світ українського слова. / О.Б. Олійник. - К.: Хрещатик, 1994. - 416с.
5. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. /С.В. Шевчук. - К.: Вища школа, 2007. - 270 с.